

HEALTH BEHAVIOR AND PARENTS' AWARENESS HOW TO PROTECT THE CHILDREN'S EYE HEALTH

Krassimira Dimitrova

Specialized Eye Hospital – Varna, Republic of Bulgaria, kdimitrova3@gmail.com

Christina Grupcheva

Medical University – Varna, Specialized Eye Hospital – Varna, Republic of Bulgaria,
cgrupcheva@gmail.com

Abstract: Eye health has a significant impact on the quality of life. Early childhood is associated with bigger risks for maldevelopment, as the visual system is immature. Children's eye health, especially in case of problems, depends on the health culture and behavior of parents. Counseling and training families, providing tailor- made solutions and addressing specific needs is important part of the ophthalmic nurse's professional work.

The purpose of the work is to study and analyze the awareness of parents and related health behavior regarding the protection and maintenance of the children's eye health. Methods include: documentary, sociological and statistical methods have been applied. An empirical sociological study was conducted using a direct, individual, anonymous survey in the period October 2018 - May 2019 in the region of Varna, Bulgaria. The study is aimed at 769 parents of children from 5 to 10 years of age who participated in the Child Vision Prevention Program. Results: Approximately one-third of the surveyed parents (35.5%) were informed of current standards of eye care at young age. The proportion of children (34.98%) who were not examined by an ophthalmologist by the time of the study was similar. The majority of parents (60.33%) classify children's eye health care as a collaborative activity between parents and health professionals. One-fifth of the respondents (18.99%) attach great importance to parental proactivity in seeking specialist advice. For most parents (73.08%), health professionals are the trusted source of information on children's eye health. Conclusions: Parents' attitude towards vision care in early childhood, depends largely on the awareness and information. Therefore counseling and training would improve this complex and multilevel process. Working together and teaming up with parents and ophthalmic nurses in following the known preventive measures will contribute to better eye health and a better quality of life for the children.

Keywords: parents, awareness, health behavior, children's eye health

ЗДРАВНО ПОВЕДЕНИЕ И ИНФОРМИРАНост НА РОДИТЕЛИТЕ ЗА ПРОТЕКЦИЯ НА ДЕТСКОТО ОЧНО ЗДРАВЕ

Красимира Димитрова

Специализирана болница по очни болести за активно лечение – Варна, kdimitrova3@gmail.com

Христина Групчева

Медицински университет - Варна, Специализирана болница по очни болести за активно лечение –
Варна, cgrupcheva@gmail.com

Резюме: Очното здраве оказва влияние върху качеството на живота на всеки човек. Периодът на ранното детство е рисков за развитието на незрялата и пластична зрителна система на детето. Детското очно здраве зависи в голяма степен от здравната култура и поведение на родителите. Консултиране и обучение на семействата за създаване на нова култура на мислене и формиране на активно отношение към очното здраве са актуални аспекти в професионалната дейност на офталмологичната медицинска сестра. Цел на статията е да се проучат и анализират информираността и здравното поведение на родителите за профилактиката на детското очно здраве. Използвани са български и чуждестранни литературни източници. Приложени са документален, социологически и статистически методи. Проведено е емпирично социологическо проучване с прилагане на пряка, индивидуална, анонимна анкета в периода октомври 2018 – май 2019г в град Варна. Обект на изследването са 769 родители на деца от 5 до 10-годишна възраст, участвали в профилактична програма “Детско зрение”. Резултати: Приблизително една трета от анкетираните родители (35,5%) са информирани за съвременните стандарти за профилактика на детското очно здраве. Аналогичен е и дялът на децата (34,98%), които до момента на провеждане на проучването не са прегледани от очен лекар. По - голямата част от родителите (60,33%) определят грижата за детското очно здраве като колаборативна дейност между родители и здравни специалисти. Една пета от анкетираните (18,99%) отдават важно значение на родителската проактивност да търсят консултация със специалистите. За по-голяма част от

родителите (73,08%) медицинските специалисти са предпочитан източник на информация за детското очно здраве. Изводи: Здравното поведение на родителите корелира с нивото на информираността им за необходимостта от грижа за зрението в периода на ранното детство. Консултирането и обучението за родители ще подобрят нивото на информираност на семействата и здравното им поведение. Съвместната работа и обединяване на усилията на родители и офталмологични медицински сестри в сферата на профилактиката ще допринесе за по-добро очно здраве и по-добро качество на живот на детето.

Ключови думи: родители, информираност, здравно поведение, детско очно здраве

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Очното здраве оказва влияние върху качеството на живота на всеки човек. Периодът на ранното детство е времево лимитиран и рисков за развитието на незрялата и пластична зрителна система на детето.[10,16] Зрителният анализатор претърпява анатомично и физиологично развитие в периода на детството.[4,5,15,16] Некоригираните рефракционни грешки са водеща причина за нарушено зрение и слепота във всички региони на света.[2,4,13] Зрителните нарушения и слепота в детската възраст водят до значителна инвалидизация, физически, психически, емоционални и социално-икономически последици за детето, семейството и обществото.[3,16] Повечето от причините за зрителните нарушения са предотвратими, а заболяванията – лечими. [12,22] Особеностите в развитието на зрителната система са сериозно основание за ранно идентифициране на очни проблеми, с оглед на навременна намеса и лечение. Многофакторната обусловеност на здравето предполага различни подходи за неговото опазване: профилактика, здравно възпитание на семействата, промяна в поведението на хората, социални промени.[1] Необходимо е да бъдат създадени възможности на хората да променят своето здраве чрез саморегулиране на поведението си и да се изгради широко отворено партньорство между родители, медицински специалисти и институции в полза на здравето на детето, семейството и общността.[1,2] Здравното възпитание на децата и семействата е насочено към обучение в добра грижа за очното здраве и правилна зрителна хигиена, което ще доведе до по-добро качество на живот на детето. Подобряване на здравето, консултиране и обучение на семействата за създаване на нова култура на мислене и формиране на активно отношение към очното здраве са актуални аспекти в професионалната дейност на офталмологичната медицинска сестра. [2,10]

2. ЦЕЛ

Цел на статията е да се проучат и анализират информираността и здравното поведение на родителите за профилактиката на детското очно здраве.

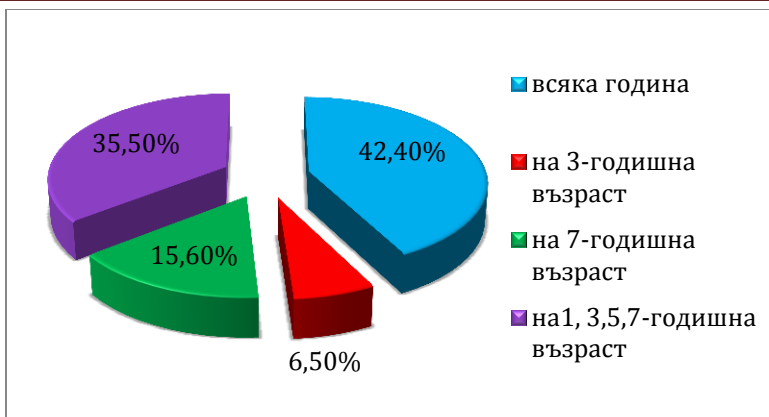
3. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Приложени са документален, социологически и статистически методи. Проведено е емпирично социологическо проучване с прилагане на пряка, индивидуална, анонимна анкета в периода октомври 2018 – май 2019г в град Варна. Обект на изследването са 769 родители на деца от 5 до 10-годишна възраст, участвали в профилактична програма “Детско зрение”. Статистическа обработка и анализ на резултатите е извършена с програмни продукти IBM SPSS Statistics, version 23 Mac OSX EQUINOX и Microsoft Excel for Mac, version 14.1.0.

4. РЕЗУЛТАТИ

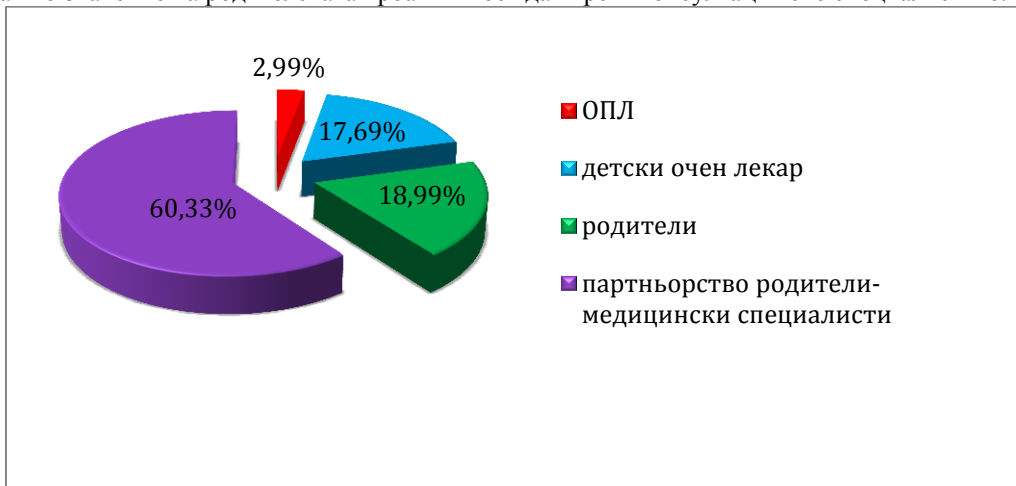
В проучването са включени 769 родители, на чиито деца са направени профилактични прегледи в рамката на Общинска програма “Детско зрение”, в периода ноември 2018 г – май 2019г в гр. Варна. В проучването в по-голяма степен е отразено мнението на майките (84,91%). Най-голям е дялът на родителите във възрастовата група 30 – 40 години (64,1%). Повечето от родителите притежават висше образование (63,59%).

Здравното поведение и информираността на родителите относно грижата за детското очно здраве проучихме чрез пряка индивидуална анонимна анкета. На зададения въпрос “Според Вас, ако детето няма очен проблем, кога трябва да го водите на очен преглед?”, една трета от родителите (35,5%) отговарят в съответствие със съвременните тенденции за профилактика - “на 1,3,5,7 години, а в училищната възраст всяка година”. (фиг.1)

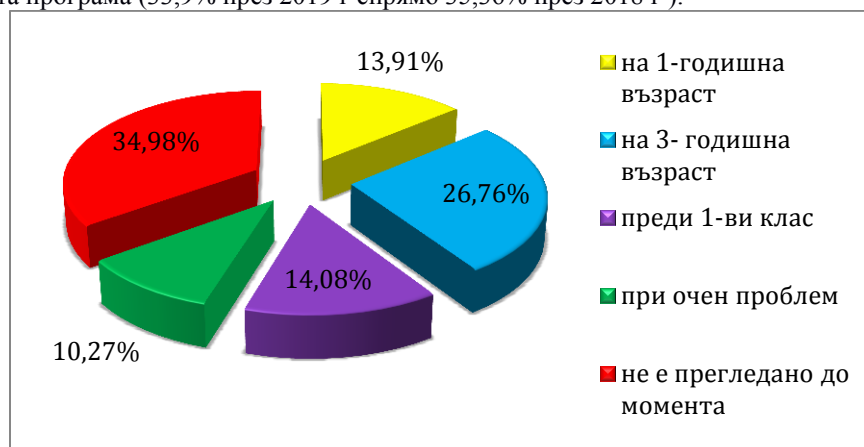
Фиг.1 Информираност на родителите за периодичността на очните профилактични прегледи

Окуражителен е факта, че според 60,33% от анкетираните, грижата за детското очно здраве трябва да бъде обект на партньорство между родителя и медицинските специалисти. Една пета от анкетираните (18,99%) отдават важно значение на родителската проактивност да търсят консултация със специалистите. (фиг.2)

Фиг.2 Мнение на родителите относно отговорността за грижата за детското очно здраве

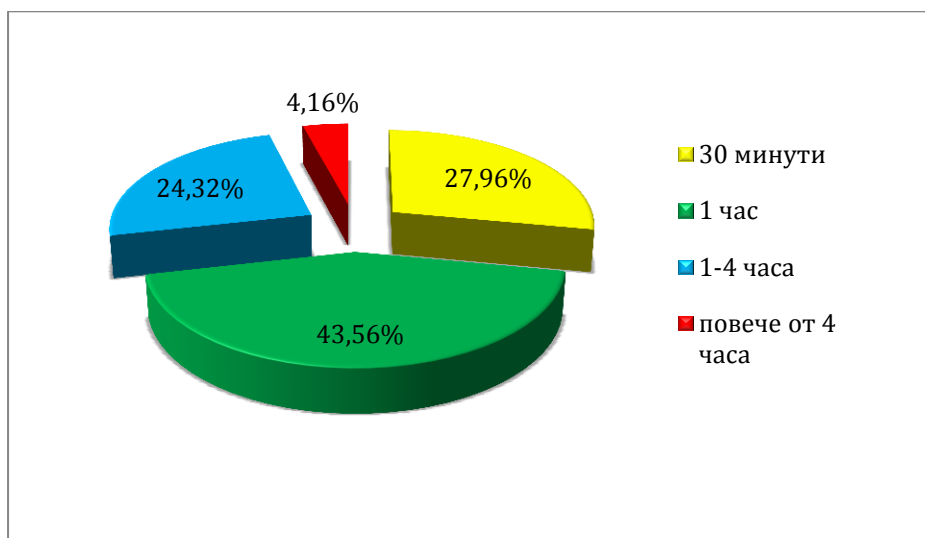
Тревожен е факта, че за 34,98% от децата, по данни на родителите, прегледът в профилактичната програма е първия очен преглед в живота на детето. (фиг.3) Прави впечатление, че при сравнение на данните за 2018 и 2019 година се наблюдава лек спад в дела на непрегледаните деца от офталмолог до провеждане на профилактичната програма (33,9% през 2019 г спрямо 35,36% през 2018 г).

Фиг.3 Информация от родителите за проведен първи очен преглед на децата, взели участие в профилактичната програма „Детско зрение 2018-2019“ (проучване на прояви и аспекти на здравното поведение)

В анкетата включихме въпрос за образованието на родителите, за да изследваме съществува ли връзка между нивото на образование и здравното поведение на родителите (дали до момента на провеждане на програмата детето е било прегледано от очен лекар по инициатива на родителите). Направеният статистически анализ установи, че времето за първия очен преглед на детето не зависи от образователната степен на родителя ($C=0,93$ $p=0.933$).

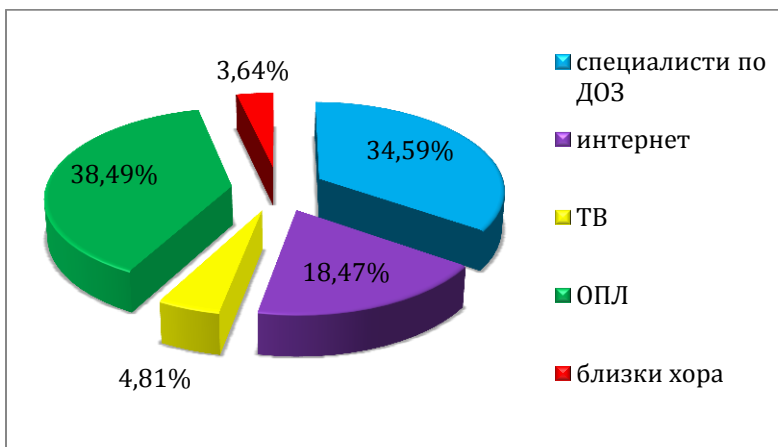
По данни на родителите голяма част от децата (71,52%) прекарват до 1 час дневно пред монитори без прекъсване. Тревога будят фактите, че за 24,32% от децата времето, прекарано пред дисплеи е до 4 часа дневно, а за 4,16% повече от 4 часа дневно. (фиг.4) Направеният статистически анализ установи, че продължителността на времето, прекарано от детето пред монитори, не зависи от образователната степен на родителя ($C=0,137$ $p=0.357$).

Фиг.4 Информация от родителите за времето, прекарано от децата без прекъсване дневно пред монитори (проучване на прояви и аспекти на здравното поведение)

Тези данни ни дават основание да препоръчаме проактивност на медицинските специалисти в процеса на обучение в добра зрителна хигиена и грижа за детското очно здраве, което ще доведе до по-добра информираност на родителите и по-добро качество на живот на детето.

Положителна е тенденцията предпочитан източник на информация за детското очно здраве за родителите в най – голяма степен да бъдат медицинските специалисти - ОПЛ (38,49%) и специалисти по детско очно здраве (34,59%). (фиг.5)

Фиг.5 Мнение на родителите за предпочитани източници на информация за детското очно здраве
Нашата увереност за необходимостта от информационни кампании и обучения при провеждане на профилактични програми се подкрепя от високото доверие на родителите към медицинските специалисти –

90,38% от родителите ще спазят препоръките на медицинските специалисти за добра зрителна хигиена, грижа за очното здраве и ежегоден профилактичен преглед на децата в училищна възраст.

5. ДИСКУСИЯ

Навременното откриване и корекция на зрителния проблем са условие за нормално физическо, нервно-психическо, емоционално развитие, социализация, професионална реализация и добро качество на живот на детето.[10,16,19] Зрителната острота при децата постепенно се повишава и достига зрителната острота на възрастните към 7-годишна възраст. Базирайки се на познанията за физиологичните особености на детската зрителна система, световните стандарти за профилактика определят ранен първи профилактичен преглед, периодично проследяване и оценяване на зрителната функция.[9,12,15] При здрави, нерискови, фамилно необременени деца профилактиката включва: преглед при раждането, преглед на 1,3,5,7 – годишна възраст и ежегоден преглед в училищната възраст. При “рискови деца”(с видими белези на зрително нарушение, недоносени, фамилнообременени деца, деца с увреждания на ЦНС и др.) се провежда проследяване в срокове, определени от характера на заболяването. [22]

Резултатите от нашето проучване за информираността и здравното поведение на родителите се потвърждават от научните публикации по темата. Различни автори споделят информация за съществуващи бариери - родителски погрешни схващания и стигми, ниска информираност, логистични проблеми, дефицит на финансови средства, водещи до непълноценно здравно поведение на семействата. Sukati публикува данни, че 50% от родителите нямат познания за детското зрение, а 30% от тях мислят, че децата нямат очни проблеми. Аналогично на нашето проучване, авторът не открива връзка между нивото на образование и нивото на информираност на родителите.[21] Според проучване на Donaldson част от родителите изразяват мнение, че очилата не са полезни за детското зрение и само 15% от тях са запознати с очните профилактични програми, които се провеждат в детските градини и училищата, в които учат децата им.[11] Bartzak публикува данни от проучвания за влиянието на дългия престой на децата пред монитори върху здравето и емоционалния баланс на детето – развиване на функционална миопия и очен дискомфорт, забавяне на говорната функция, прояви на по-беден речников запас, по-ниски академични резултати, намалена концентрация, дефицит на комуникативни умения.[7] Във връзка със тенденцията за повишаване на относителния дял на миопията сред учащите McGrann споделя мнение за необходимостта от информиране на родителите и промяна на тяхното отношение към рефракционните грешки и корекцията им.[17] Според Senthikumar някои родители възприемат признакът за миопия - присвиването на очите от детето като знак за късмет, а храната (моркови и яйца) като метод за лечение на очните заболявания.[20] Проуванията на Burnett и Nabiba подкрепят нашата теза, че дефицита на познания на родителите за развитието на детската зрителна система е от решаващо значение за здравното поведение на семействата.[8,14] Ние споделяме мнението на Balasubramaniam за ключовата родителска роля за детското очно здраве, както и за необходимостта от съдействие от страна на медицинските специалисти към родителите за преодоляване на бариерите за оказване на добра грижа за зрението в периода на детството (предоставяне на здравна информация, логистика, финансов статус на семейството).[2,6] Водещ фактор за промяна в здравното поведение на родителите е информираността за развитието на зрителната система, грижа за детското очно здраве и профилактични прегледи в периода на детството. Авторите на проучената научна литература посочват необходимост от предоставяне на актуална информация на родителите чрез обучителни програми от медицински специалисти и учители, предоставяне на брошури, използване на видеофилми, билбордове и социални мрежи. [6,8,11,14,17,18,19,20,21] Пример за добра практика в процеса на информиране на родителите е профилактичната програма “Детско зрение”, провеждана от 2012 година в град Варна – една от основните дейности в програмата е обучение на родители и деца в правилна грижа за очното здраве и добра зрителна хигиена. Kovarski посочва колаборацията родител – медицински специалист, партньорските отношения, както и мултидисциплинарни екипи за профилактика на детското очно здраве като водещи принципи за промяна на здравното поведение на семействата и прилагане на добра здравна грижа за детското зрение. [15,16]

6. ИЗВОДИ

Информираността за особеностите и развитието на зрителна система в периода на ранното детство, възрастовите норми, абнормност и отклонения е основен мотив за адекватно поведение на родителите, които имат ключова роля за детското очно здраве. Здравното поведение на родителите корелира с нивото на информираността им за необходимостта от грижа за зрението в периода на ранното детство. Консултирането и обученията ще допринесат за подобряване достъпа на родителите до актуална, адекватна информация за профилактика на очното здраве в периода на ранното детство.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проактивността, съвместната работа и обединяване на усилията на родители и офталмологични медицински сестри ще допринесе за повишаване информираността на семействата, промяна в тяхното здравно поведение, по-добро очно здраве и по-добро качество на живот на детето.

ЛИТЕРАТУРА

- Борисов, В., (2009), Здравен мениджмънт (Азбука на здравния мениджмънт), 280:24-26
- Димитрова, К., (2019), Мултидисциплинарната екипна грижа при профилактика на детското очно здраве – съвременен аспект в професионалната дейност на медицинската сестра, *Здравни грижи*, 3:18-24
- Ненчева, Б., (2015), *Зрение 2020 – мит или реалност*, Варна, ИК”СТЕНО”, 136 стр
- Фламан, Ж., (2006), *Офталмология. Патология на зрителния анализатор*, ИК СТЕНО, 393 стр
- Чернодринска, В., (2016), Най-честите очни заболявания при децата, *София, Булвест 2000*, 239 стр
- Balasubramaniam, S., et al,(2013), Factors Affecting Eye Care-Seeking Behavior of Parents for Their Children,*Optm Vis Sci*, 90(10),1138 – 42 doi :[10.1097/OPX.0000000000000010](https://doi.org/10.1097/OPX.0000000000000010)
- Bartczak, S., (2018), Ecrans: une menace por la sante des enfants? Retrieved from <https://www.lepoint.fr/education/ecrans-une-menace-pour-la-sante-des-enfants-23-01-2018>
- Burnett, A., et al, (2018), Interventions to Improve School-Based Eye-Care Services in Low-And Middle-Income Countries: A Systematic Review, *Bull World Health Organ*, 96(10), 628-694D,doi: [10.2471/BLT.18.212332](https://doi.org/10.2471/BLT.18.212332)
- Child Visual Health and Vision Screening Protocol, (2018), Ministry of Health and Long-Term Care, Canada, Queen’s Printer of Ontario, 15p
- Dimitrova, K., et al, (2012), Prophylactic eye care in early childhood – perspective for visual Development, *Trakia Journal of Sciences*, Vol.10, Suppl.2:137 – 142;
- Donaldson, L., Subramanian, A., Conway, M., (2018), Eye Care in Young Children: A Parent Survey Exploring Access and Barriers, 101 (4), 521-526 doi: [10.1111/cxo.12683](https://doi.org/10.1111/cxo.12683)
- Gilbert, C., & Foster, A., (2001), Childhood blindness in the context of VISION 2020—the right to sight. *Bull World Health Organ*. 79(3):227–32
- Gilbert, C., & Awan, H., (2003), Blindness in children, *BMJ*;327(7418):760–1. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/14525849>
- Habiba, U., et al, (2017), Knowledge and practices of teachers associated with eye health of primary school children in Rawalpindi, Pakistan, *Taiwan J Ophthalmol*, 7(1):28-33 doi:10.4103/tjo.tjo_11_17
- Kovarski, C.,(2014), *Les anomalies de la vision chez l’enfant et l’adolescent*, (2nd Edition), France, Lavoisier, p.1017
- Kovarski, C., (2010), *La malvoyance chez l’enfant*, France, Lavoisier, p.481
- McCran, S., et al, (2018), Parental Attitudes to Myopia: A Key Agent of Change for Myopia Control?, *Ophthalmic Physiol Opt*, 38(3):298-308, doi: [10.1111/opo.12455](https://doi.org/10.1111/opo.12455)
- Mehravaran, Sh., et al, (2018), Implementing Enhanced Education to Improve the UCLA Preschool Vision Program, *J AAPOS*, 22(6),441-444 doi: [10.1016/j.jaapos.2018.07.346](https://doi.org/10.1016/j.jaapos.2018.07.346)
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine,(2016), *Making Eye Health a Population Health Imperative: Vision for Tomorrow*. Washington, DC: The National Academies Press. doi: 10.17226/23471.
- Senthikumar, D., et al, (2013), Parents' Awareness and Perception of Children's Eye Diseases in Chennai, India, *Optom Vis Sci*, 90(12):1462-6, doi:10.1097/OPX.0000000000000084
- Sukati, V., Moodley, V., & Mashige, Kh.,(2018), Knowledge and practices of parents about child eye health care in the public sector in Swaziland, *Afr J Prim Health Care Fam Med*, 10(1):1808, doi: 10.4102/phcfm.v10i1.1808
- VISION 2020 The Right to Sight A Global initiative to eliminate unnecessary blindness from the Report, (2000) CBM, Bensheim, Sept. 26-27, Retrieved from <https://www.iapb.org/vision-2020/>